

Grøn norm skal sikre byer mere natur

BYPLANLÆGNING. Den danske afdeling af Green Cities har samlet et forslag under overskrifter som biofaktor, erstatningsnatur, værdisætning og grønne kvadratmetre

Biofaktor. Erstatningsnatur. Værdisætning af natur. Grønne kvadratmetre. Afstand til grønne oråder. Og plads til bynatur. Det er seks elementer i et nyt 'Oplæg til Grøn Norm' som i sommers blev lanceret af den danske afdeling af kampagneorganisationen Green Cities for a Sustainable Europe.

Det er ikke en facitliste, men et oplæg til dialog. Der peges på metoder og værktøjer der kan bidrage til at „udvikle og anlægge mere og bedre bynatur“ som det hedder i oplægget. Med en norm kan man bedre prioritere arbejdet med grønne områder og bedre sikre kontinuitet og kvalitet for naturen i byplanlægningen.

Forslagene er velkendte fra flere tidligere normer, men er her samlet på en ny måde og primært henvendt til kommunerne. Forslagene er baseret på viden fra 29 kommuners

parkforsyning, statistik samt faglige og videnskabelige rapporter fra organisationer, fagfolk og virksomheder. 50 kildeer er nævnt.

1. Biofaktor

Biofaktor er et udtryk for den biologiske aktivitet som et område levner plads til. Med andre ord: hvor grønt det er. Metoden anvendes i Gladsaxe, København, Berlin samt flere steder i Sverige.

Hvert element, f.eks. asfalt, græs, krat, grønne tage eller træer, udløser et antal biofaktorpoint. Skov giver mange point, græsplæne få, og asfalt ingen. Den samlede score for hele området udregnes ved at størrelsen på de forskellige arealer ganges med deres biofaktorpoint, og derefter deles med det samlede areal.

Metoden er fleksibel, man kan kræve en minimumsfak-

tor, og man kan nemt sammenligne områder. Metoden er dog bedst til mindre arealer da store arealer vil være for krævende at udregne. Biofaktor bør heller ikke stå alene da det ikke siger noget om eksempelvis biodiversitet eller æstetisk oplevelse.

I Gladsaxe skal biofaktoren anvendes ved byomdannelseprojekter. Skalaen går fra 0,0 til 2,0. Der stilles et relativt lavt krav om en biofaktor på 0,3. Værktøjet bruges især til dialog i planlægningen af et projekt så naturen tænkes med ind fra begyndelsen.

2. Erstatningsnatur

Erstatningsnatur som også kaldes økologisk compensation, kan sikre den samlede mængde og kvalitet af natur når samfundsaktiviteter skader naturen. Konceptet bruges i forskellige udgaver verden om,

og er som regel rettet mod specifikke biotoper og sjældne naturtyper, men den har potentiale til at rykke ind i byen.

Planlægges eksempelvis et byggeri på en naturrig grund, skal de involverede parter bruge afværge-hierarkiet af følgende fire prioriterede led:

1. Man undgår skaden gennem planlægning.
2. Hvis ikke, minimeres skaden.
3. Man forsøger at reparere skaden, eksempelvis ved genopretning af natur.
4. Er dette ikke nok, kompenseres skaden med erstatningsnatur ved at skabe samme natur af samme mængde og kvalitet et andet sted, men så tæt ved som muligt.

I Danmark kendes metoden fra §3-naturområder hvor der ved lov skal erstattes hvis et projekt gør naturen skade i sådanne områder. Odense yder endnu bedre erstatningsnatur

Mange videnskabelige studier har vist at bynatur har en positiv værdi - også når det gælder trivsel og sundhed. Se hvor han stresser af.

Den nye Røjlegrøften Naturpark i Høje Taastrup er delvis et erstatningsareal for en del af Vallensbæk Sø som en ny jernbane tog en bid af.

BIOFAKTOR. Eksempel fra Gladsaxe

Et område på 720 m² har forskellige areal-typer der kan opnå en score fra 0,0 til 2,0. Fliser har f.eks. faktor 0,0 mens græsplæne har 0,5 og højt krat 1,5.

125 m² bygning x 0,0 = 0 point
80 m² fliser x 0,0 = 0 point
350 m² græsplæne x 0,5 = 175 point
85 m² staudebed x 1,0 = 85 point
80 m² højt krat x 1,5 = 120 point
I alt 720 m² med 380 point
Biofaktor = 380 / 720 = 0,53

Græsplænen batter ikke så meget til biofaktoren i denne Gladsaxe-bebyggelse, men det gør til gengæld træerne og krattet.

end det gældende lovkrav. I Odense er det også planen at plante to vejtræer hver gang et enkelt fældes.

3. Værdisætning af natur

Bynaturens værdi bliver ofte overset når der planlægges, og det kan skyldes at naturens værdi undervurderes. Ved at anerkende de mange positive egenskaber og deres økonomiske værdier, vil det være tydeligt at investeringer i bynatur betaler sig, også økonomisk.

Mange videnskabelige studier har vist at bynatur har en positiv værdi for klima, trivsel, biodiversitet, luftforurening, sundhed mv. og øger tilmed ejendomsværdien i området. Men sjældent kender man den samlede økonomiske værdi af f.eks. en park.

Som eksempel undersøger Københavns Kommune bynaturens indflydelse på ejendomsværdi. Sønder Boulevardparken øger eksempelvis værdien af ejendomme inden for 1000 meter samlet set med 351 mio. kr. plus 12 mio. kr. ekstra i årlige skatteindtægter.

I Holland er det beregnet at grønne områder øger ejendomsværdien med 4-5% og værdien af huse med 4-15%. Derudover har et studie vist at de 116.000 gadetræer i Haag samlet set giver samfundet en årlig værdi på 164 mio. kr.

4. Grønne kvadratmetre

Minimumskrav til grønne kvadratmeter pr. indbygger kan indgå i en grøn norm og samtidig muliggøre ensartede, sammenlignelige opgørelser fra by til by. Arealet siger ikke noget om kvaliteten, og der bør tages højde for de enkelte byers karakteristika.

Geografiske arealer opmåles relativt nemt ud fra luftfotos, men problemet er hvordan det grønne areal defineres. Det gør sammenligninger fra by til by problematiske.

Hyppest medregnes parker, bytræer, grønne skoleområder, offentlige institutioners haver, beboerhaver, kirkegårde, sportsanlæg, grønne pladser, byskov og grønne områder forbundet med industri og produktion. Man kan tilføje

grønne tage, vertikale haver, landbrugsjorde, drivhuse, permeabel belægning samt vej- og stirabatter.

Ifølge WHO bør man i byer have minimum 9 m² og ideelt 50 m² grønne områder pr. indbygger. I Tyskland er målet 6-15 m² pr. indbygger. I Berlin er det 6 m². Københavns Kommune har tidligere haft et mål om at der aldrig måtte være færre grønne kvadratmeter end i 2008. Det var svært at administrere, og der var stor uenighed om hvad der skulle medregnes som grønt areal. Målet blev annulleret i 2015 da kommunen fik en selvstændig strategi for bynatur.

5. Afstand til det grønne

Et stort grønt areal er ikke så meget værd hvis det ligger langt fra hvor folk bor. Derfor er borgernes afstand til grønne områder også en faktor der kan indgå i en grøn norm.

Jo tættere folk bor på et grønt område, desto oftere bruger de det. De der har under 300 meter til et grønt område, bruger det markant of-

tere end folk med længere afstand til det grønne. Parker og grønne områder øger værdien af ejendomme hvis de ligger inden for en vis afstand.

Syv kommuner har allerede fastsat mål for borgernes afstand, men det er ikke altid klart til hvilken slags grønt område. Der er forskel på en stor park og en lille plæne med få træer. Både Herning, Høje Taastrup, Odense og Aalborg siger højst 300 meter, Silkeborg siger 500 meter, mens Københavns Kommune siger at alle skal kunne gå til en park, strand eller naturområde på under 15 minutter.

6. Plads til vild bynatur

Den biologiske mangfoldighed kan understøttes ved at give plads til vild bynatur, både ved at give den mere plads og ved at hæve naturkvaliteten, f.eks. er en blomstereng bedre for biodiversiteten end en normal græsplæne.

Vild bynatur kan skabes med mere naturnær pleje af grønne områder, f.eks. ved kun at klippe græsset 1-2 gange om

året, minimere beskæring af buskads og krat og lade dødt ved blive liggende. Et alsidigt valg af planter hjælper også, f.eks. i rundkørsler, vejsider eller i dele af parker. Naturen kan få plads i flere af byens 'grå' rum som tage, facader og midlertidige byrum.

Naturnær drift kan samtidig spare på driften. Eksempelvis sparer man i Svendborg hvert år 60.000 kr. ved at ændre driften og kun klippe et samlet græsareal på 28.500 m² to gange om året.

Flere kommuner er allerede godt i gang. F.eks. vil Frederikshavn Kommune med projektet NaturligVIS lade vejrbatter, rundkørsler og andre kommunale arealer vokse vildt og blomstre vildt for at gavne biodiversiteten. Aarhus Kommune har udgivet idékatalog for kommunens arbejde med bynatur med vejledninger til naturnær pleje, omlægning af græs til blomstereng og skabelse af flere levesteder.

29 undersøgte kommuner

Kun 3 af de 29 undersøgte kommuner har en plan eller politik med et selvstændigt fokus på bynatur. For alle de an-

dre indgår bynaturen på tværs af andre politikker og planer, f.eks. kommuneplan og naturpolitik.

I alle tilfælde har de fleste kommuner mål om mere grønt i byen, f.eks. træer, grønne tage og flere grønne områder. De har også mål om mere biodiversitet og vil gerne lade grønne områder og natur indgå i klimasikringen. Det er dog under halvdelen af dem der har konkrete tiltag eller projekter. Tæt på halvdelen har et mål om at give plads til vild bynatur, og de fleste har konkretiseret målene til egentlige tiltag, primært ved at skabe blomsterenge og igangsætte en mere naturnær pleje.

Godt en fjerdedel opererer med en maksimal afstand til et grønt eller rekreativt område. Målet er hos de fleste 300 meter som maksimal afstand, men det er ikke klart hvad der medregnes som grønt eller rekreativt område. Fra 14 af de 29 kommuner er der også tal om hvor mange grønne kvadratmetre der er pr. indbygger. De svinger lige fra 22 til 193 m² pr. indbygger. Men de grønne kvadratmetre er ikke veldefinerede og kan derfor

Kvaliteten af de grønne områder spiller også en stor rolle, men indgår ikke direkte i normoplægget. Foto: Green Cities.

Odense vil være 'Danmarks Grønneste Storby'. Her Odense Å.

ikke sammenlignes fra kommune til kommune.

Den grønneste storby

Odense er en af de kommuner der har sat fokus på bynatur med en handleplan og et overordnet mål om at blive 'Danmarks Grønneste Storby'. Til målene hører bl.a. at hver odenseaner har højst 300 meter til et grønt område, at der ydes bedre erstatningsnatur end minimumskravet når der anlægges ny infrastruktur, at der plantes to nye vejtræer hver gang der fældes ét, og at skov- og naturområderne fordobles inden 2030.

Det er igen mundet ud i 33 mere konkrete projekter, bl.a. nye grønne byrum, tage og facader, naturnær pleje af vejrbatter, flere træer og blomsterbede i byen, midlertidigt grønt på byggegrunde og inddragelse af bynatur i klimasikringsprojekter. Projekterne skal finansieres løbende gennem budgetforhandlinger, puljer og samarbejder. Indtil videre er de 9 af Odenses projekter finansieret frem til 2023.

Ikke alle vinkler

Green Cities tog oplægget til en grøn norm med til Have & Landskab i august og Danske Parkdage i september for at rejse debat og udvikle indholdet. Grønt Miljø kan selv pege på et par diskutabile forhold: Private haver står for den største del af byens grønne arealer, men indgår ikke i normen. Og normen er fokuseret på arealer, afstande og kroner, men kommer ikke meget ind

på arealernes kvaliteter eller hvilke typer friarealer der er tale om. Det er f.eks. ikke lige meget om det nærmeste grønne areal er en park eller en kirkegård.

„Der er helt sikkert mange spørgsmål der ikke indgår i dette første oplæg til grøn norm. Det vil være en umulig opgave at tage alle vinkler med. Man skal mere se det som en begyndelse til en diskussion af hvordan vi kan få flere grønne arealer og mere bynatur,“ forklarer Birte Kennedy fra Green Cities. Hun oplyser at oplægget er blevet 'rigtig godt modtaget' i både Danmark og hos kampagnens samarbejdspartnere i EU.

Ifølge Henning Roed, medlem i styregruppen for den danske afdeling af Green Cities, er der ikke planer om at revidere normen og publicere noget mere formelt. „Det er op til den enkelte kommune at formulere sin egen strategi. Vi vil derimod prøve at holde gang i debatten, og skubbe på en udvikling der får flere kommuner til at tage nogle aktive valg,“ siger han. *sh*

KILDER

Green Cities, dk.thegreencity.eu. Oplæg til grøn norm. Metoder og værktøjer til mere og bedre bynatur. Green Cities 2019. Kilden henviser til 50 andre kilder.

GREEN CITIES

Green Cities for a Sustainable Europe arbejder for flere grønne områder og mere natur i byerne. Målet er at rette mere opmærksomhed på det grønne og at regulere lovgivningen så der bliver faste rammer for hvor stor en del af byggeriet der øremærkes til bynatur. Projektet, der er EU-støttet, er i Danmark ført af Danske Planteskoler samt flere andre grønne organisationer.

